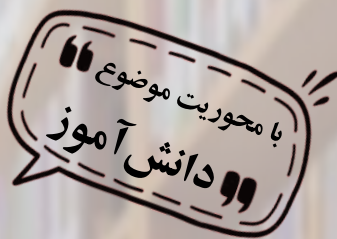

دانشگاه فرهنگیان

فره‌پور^۲

گاهنامه علمی-فرهنگی دانشجویی برای فرهنگیان

● تفاوت‌های فردی

● استعدادیابی در دانش‌آموزان

● پیشرفت تحصیلی

● سبک‌های یادگیری

● ترویج فرهنگ کتابخوانی

آبتین / حسین محمدی / ۱

رشد دانش آموزان / امیرحسین پوربخشی / ۲

تفاوت‌های فردی / مهدی اسکندری / ۴

استعدادیابی در دانش آموزان / توحید ابی پور / ۶

دوپینگ دانش آموزان موفق / شبنم رحیمی / ۸

خانواده و مدرسه / مهرداد جداخانلو / ۱۰

شیوه‌های نوین مدیریت کلاس / مهدی اسکندری / ۱۲

پیشرفت تحصیلی / سارا میانی / ۱۲

سبک‌های یادگیری / مهدی اسکندری / ۱۴

برنامه‌های فرهنگی و پرورشی در مدارس / معین ابراهیمی / ۱۵

ترویج فرهنگ کتابخوانی در دانش آموزان / حسین کاظمی / ۱۷

دانشگاه فرهنگیان

صاحب امتیاز حقیقی:

دانشگاه فرهنگیان، پردیس مفتح

شهری

صاحب امتیاز حقوقی:

دکتر محمد پاک سرشت

تهیه کننده:

انجمن میان رشته‌ای پردیس شهید

مفتح و معلم فکور

شماره مجوز:

۵۰۸۰۰/۳۴۹۴/۱۰۰

مدیر مسئول:

امیرحسین پوربخشی

سر دبیر:

مهرداد جداخانلو

ویراستار:

علی بابالویی

طراح و صفحه‌آرا:

آرزو علیزاده

طراح جلد

امیرحسین پوربخشی

نشانی:

تهران، شهر ری، میدان معلم، دانشگاه

فرهنگیان پردیس شهید مفتح

تلفن روابط عمومی:

۰۹۰۱۲۵۵۵۸۶۸

Moallem_fakour

سخن مدیر مسئول

هدف از کسب دانش و مهارت‌های معلمی، آموزش و تربیت دانش‌آموزان تراز اول است. دانش‌آموزانی که آینده‌سازان این کشور هستند. از جهت دیگر یکی از مهارت‌های معلمی شناخت ابعاد و ویژگی‌های دانش‌آموزان است. پس نیاز است معلمان نسبت به شناخت دانش‌آموزان، ابعاد و موضوعات مختلف در ارتباط با آنان کوشا باشند. در این شماره از نشریه فرهنگ‌پژوه تلاش کردیم به صورت تخصصی موضوعات مختلفی که در ارتباط با دانش‌آموزان وجود دارد را دنبال کنیم و با ارائه نقشه راه، کمکی به همکاران محترم فرهنگی کرده باشیم.

امیرحسین پوربخشی

سخن سر دبیر

هر جامعه‌ای برای پیشرفت در زمینه‌های مختلف و آینده‌نگری نیاز به افراد با توانایی‌های مختلف و کارکردهای متفاوت دارد. دانش‌آموزان آینده‌سازان کشور ما هستند لذا ما معلمان و دانشجو معلمان باید در حیطه‌های مختلف در امور دانش‌آموزان مسلط باشیم تا بتوانیم تسهیل‌گر و راهنمای خوبی در زمینه‌های متفاوت برای آن‌ها باشیم. در این نشریه سعی شده است موضوعات مختلف و کاربردی پیرامون دانش‌آموزان بررسی گردد. امید است مطالب برای جامعه فرهنگی و اولیا عزیز مفید واقع شود و کم و کاستی‌ها را بر ما ببخشید.

مهرداد جداخانلو

احتراما بر خود لازم می‌دانیم از همکاری و حمایت‌های صمیمانه جناب آقای دکتر پاک سرشت (ریاست محترم پردیس شهید مفتاح)، دکتر مسعود عظیمی (معاونت محترم آموزشی و پژوهشی پردیس شهید مفتاح)، آقای دکتر پراینده (کارشناس فرهنگی پردیس شهید مفتاح) اعضای انجمن‌های علمی و کانون‌های فرهنگی و اعضای گروه معلم فکور تشکر و قدردانی نماییم.

۳۵ کشور شدم و در حال حاضر در رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی دانشگاه تهران مشغول به تحصیل می باشم.

ورود به حوزه سلول های بنیادی در قالب شرکت در المپاد و همچنین ارائه مقاله در سومین کنگره بین المللی سلول های بنیادی را می توان به مفهوم یک آشنایی ابتدایی و مقدماتی با مفاهیم گسترده و بسیار پیچیده این دانش تلقی نمود، محصول این فرایند نتیجه جریان سیالی است که از علاقه مندی به دانش شیمی، ریاضی و فیزیک حاصل گردید.

حوزه این دانش بسیار گسترده و جذاب است، از این رو پاسخ به آن مشکل و نیازمند تعمق بیشتری می باشد. با این حال با توجه به آشنایی اندکی که به فناوری حوزه سلول های بنیادی دارم، امید است بتوانم با تعمیق شناخت خود در حوزه علوم همگرا تمرکز بیشتری نمایم.

علاقه مندی به این حوزه اتفاقی نبود که متاثر از مباحث ژورنالیستی و جو ایجاد شده ناشی از آن به صورت ناگهانی اتفاق افتاده باشد؛ بلکه ضرورتی بود که در صورت تمایل به فعالیت در علوم همگرا به عنوان موج چهارم می بایستی از آن عبور نمایم. البته این عبور خارج از توان فردی ما است و مسئولیت آن برعهده جامعه علمی کشور خواهد بود و ما تنها عهده دار بخش کوچکی از آن خواهیم بود. در یک کلام من چشم اندازی بسیار وسیعتر و البته و الزاماً در افقی نزدیک می بینم که فرصت های نوینی را در زمینه درمان بیماری ها خلق می کند و این موضوع از دلایل علاقه مندی من به این دانش است.

در راستای تحقق اهداف و زمینه های علاقه مندی که پیشتر بدان اشاره گردید چنانچه خواهیم در سالهای آتی و البته نه چندان دور در حوزه علوم همگرا حرفی برای گفتن داشته باشیم، ضرورت دارد که گستره دانش خود را وسعت بخشیده و زمینه عملیاتی نمودن آن را به صورت محصولات ملموس فراهم سازیم، این مهم، آرزو، اهداف و برنامه های مدنظر اینجانب را شامل می شود و اینکه تا چه حد موفق می گردیم، به خواست، تلاش و اراده ما بستگی دارد.

حقیقتاً من قبولی در کنکور را یک موفقیت نمی دانم بلکه ضرورتی بود که در راستای نیل به اهداف مهمتری می بایست اتفاق می افتاد در واقع عبور از مرحله ای بود مانند ورود به دبستان یا دبیرستان. اما اگر بتوان آن را موفقیتی دانست بخشی از این موفقیت مدیون هدف گذاری و برنامه ریزی هایی بود که در راستای نیل به آن، تدوین شد و تعهد به آن برنامه مدنظر قرار گرفت.

تمایل دارم در ادامه تحصیل پزشکی، با تمرکز بر حوزه علوم همگرا از جمله کاربردهای سلول های بنیادی، تلاش هایی در جهت کنترل و شناخت برخی بیماری ها انجام دهم. در هر صورت امیدوارم، بتوانم به لطف خداوند که همواره شامل حال اینجانب بوده موجباتی را فراهم سازم تا باعث سربلندی و شادمانی ملت بزرگ و کشور عزیزم گردد.

حسین محمدی
(دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید مفتاح شهر ری)

آبتین قاسم پور دارنده مدال طلای سومین المپاد دانش آموزی سلول های بنیادی و پزشکی بازساختی و رتبه ۳۵ کنکور سال ۹۸

آبتین قاسم پور، در سال ۱۳۸۰ در شهر بروجرد متولد و تحصیلات ابتدایی را در دبستان آینده سازان و متوسطه را در دبیرستان استعدادهای درخشان شهیدبابایی شهر قزوین سپری نمودم. در طول دوران تحصیلات متوسطه موفق به کسب عناوین متعددی در حوزه های مختلف علمی و پژوهشی شدم که از این جمله می توان به:

- کسب مدال طلا در سومین دوره المپاد سلولهای بنیادی و پزشکی بازساختی، تهران، دانشگاه امیرکبیر، تابستان ۹۷

- ارائه مقاله در سومین کنگره بین المللی سلولهای بنیادین و پزشکی بازساختی، تهران، پاییز ۹۷

- کسب عنوان پژوهشگر برتر استان قزوین، آذر ۹۴

- ارائه مقاله و پذیرش در بخش پوستر، سومین مسابقه ملی علمی پژوهشی رویان، پژوهشگاه رویان، زمستان ۹۵
(Synthesis of silver nanoparticles with green chemistry)

(Nanotechnology in Regenerative Medicine)

همچنین در سایر المپیادها نیز موفقیت های مختلفی کسب نمودم. علاوه بر این، در سال ۱۳۹۶ به عضویت بنیاد نخبگان در آمدم و در کنکور ۹۸ موفق به کسب رتبه

رشد دانش آموزان

امیرحسین پوربخشی

(دانشجو کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید مفتاح شهر ری)

چرا باید به مطالعه رشد کودکان پرداخت؟ شما به عنوان معلم هر سال با گروه تازه‌ای از دانش‌آموزان رو به رو می‌شوید؛ بنابراین هر چه قدر اطلاعات شما درباره رشد آنان بیشتر باشد بهتر می‌توانید در مورد مسائلی از جمله یادگیری مناسب آن‌ها (بیابانگرد، ۱۳۹۵ و سیف، ۱۳۹۷)، برنامه‌ریزی برای آموزش و تعیین فعالیت‌های آموزشی مناسب، ارزشیابی از دانش‌آموزان و اقدامات آموزشی، تعیین اهداف آموزشی (شعبانی، ۱۳۹۹)، شکوفایی استعدادها، دانش‌آموزان، راهنمایی و مشاوره مؤثر آنان و کمک به رشد مناسب و همه جانبه دانش‌آموزان (برک، ۱۳۹۷) تصمیم‌گیری کنید.

منظور از رشد چیست؟ علم رشد حوزه مطالعاتی است که به آگاهی یافتن از ثبات و تغییر در طول عمر اختصاص یافته است (لرنر، ۲۰۰۶ و لرنر و همکاران، ۲۰۱۱). نقل از برک، (۱۳۹۷). در واقع رشد به تغییرات منظم و سازگارانه‌ای است که از لحظه بستن ناف تا هنگام مرگ در آن فرد اتفاق می‌افتد (وولفک، ۲۰۰۴، ص ۲۴). رشد شامل الگوهای تغییرات زیستی، شناختی و اجتماعی-هیجانی است که از زمان بارداری شروع شده و در تمام طول عمر ادامه می‌یابد (بیابانگرد، ۱۳۹۵).

رشد دارای ویژگی‌های مشخصی است از جمله اینکه: دایمی است، چند بعدی و چند جهتی است، انعطاف پذیر است و تحت تاثیر نیروهای متعدد و تاثیرگذار بر هم (سن و تاریخ و ...) قرار دارد. همچنین سه مسئله اساسی که در رشد مطرح می‌شود آن است که: ۱. آیا رشد پیوسته است یا ناپیوسته؟ ۲. یک یا چند دوره رشد وجود دارد؟ ۳. رشد تحت تاثیر تربیت است یا طبیعت؟ که هر نظریه و رویکرد در روانشناسی پاسخ به خصوص خود را در ارتباط با این سوالات دارند.

رشد دانش‌آموزان را می‌توان از جنبه‌های مختلفی مورد بررسی قرار داد:

۱. رشد جسمانی به تغییرات ایجاد شده در بدن فرد و نیز تغییراتی که در چگونگی استفاده فرد از بدن خود رخ می‌دهد گفته می‌شود.
۲. رشد شخصیت و هیجانی در برگیرنده درک فرد از خود و تغییراتی است که در هیجان‌ها و اخلاقیات او صورت می‌پذیرد.
۳. رشد اجتماعی به تغییراتی که در روابط فرد با دیگران صورت می‌پذیرد اشاره می‌کند.
۴. رشد شناختی به تغییرات حاصل در اندیشه و شناخت فرد در طول زندگی اش گفته می‌شود.

فرآیندهای جسمانی، شخصیت، اجتماعی و شناختی به شدت در هم تنیده‌اند.

دوره‌های رشد که برای انسان بیان شده است عبارتند از: دوره نوزادی، دوره خردسالی یا اوایل کودکی، اواسط و اواخر کودکی یا سال‌های دبستان، نوجوانی، اوایل بزرگسالی یا جوانی، میان سالی و پیری. ما در این نوشتار به بررسی دوره سال‌های دبستان و نوجوانی خواهیم پرداخت.

سال‌های دبستان: از حدود شش تا یازده سالگی را در بر می‌گیرد. این دوره افزایش آهسته قد و وزن تا جهش رشد در نوجوانی و کسب مهارت‌های حرکتی را پی دارد. در این دوره کودکان در مهارت‌های مهمی چون خواندن، نوشتن و ریاضیات آشناتر می‌شوند. موفقیت برایشان اهمیت می‌یابد و در کنترل خود توانایی بیشتری به دست می‌آورند. تفکر در آنان عینی و ملموس است و به تدریج منطقی می‌شود. توجه گزینشی‌تر، سازگارانه‌تر و برنامه‌مدار می‌شود. از راهبردهای حافظه استفاده می‌کنند. کودکان در این

اطلاعات مربوط به رشد دانش آموزان را از کجا باید کسب کرد؟ اطلاعات مربوط به رشد دانش آموزان و تفاوت‌های فردی آنان را با مطالعه منابع معتبر علمی از جمله کتاب و مقالات در این زمینه، مطالعه نظریه‌ها و آرا اندیشمندان، شرکت در دوره‌های آموزشی، دقت در رفتار دانش آموزان، مصاحبه با دانش آموز و خانواده وی، و بررسی پرونده تحصیلی و اطلاعات فردی آنان می‌توان کسب کرد.

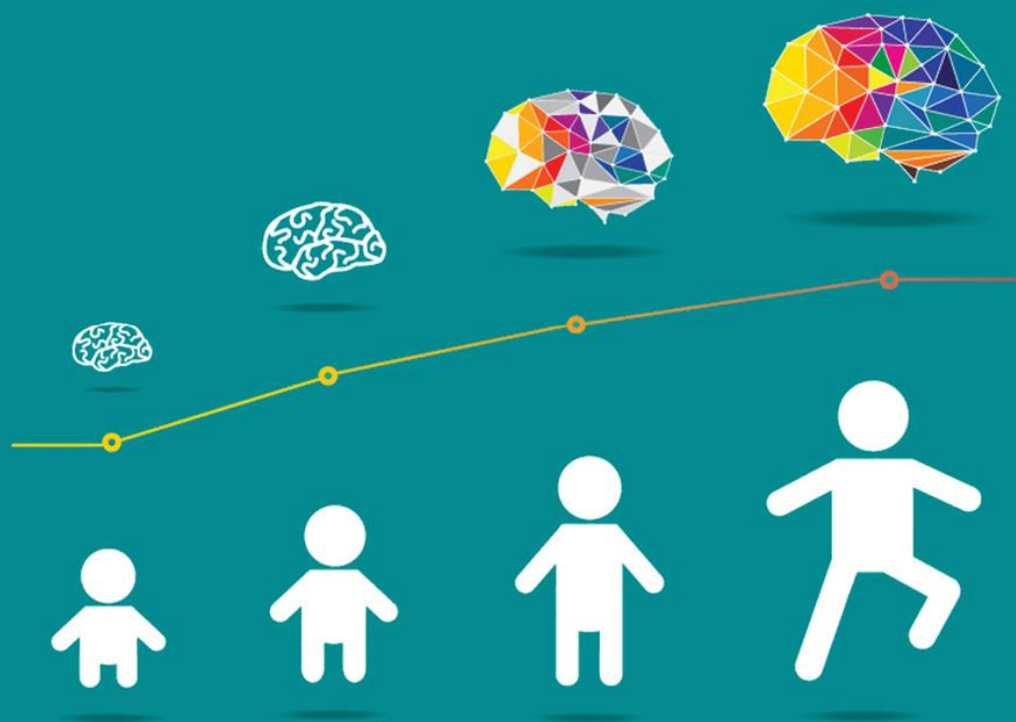
منابع

سیف، علی اکبر (۱۳۹۷). روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش، نشر دوران: تهران
 بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۹۵). روانشناسی تربیتی کاربردی، نشر ویرایش: تهران
 شعبانی، حسن (۱۳۹۹). مهارت‌های آموزش و پرورش (روشها و فنون تدریس) جلد اول، انتشارات سمت: تهران
 برک، لورا (۱۳۹۷) روانشناسی رشد، جلد اول، مترجم یحیی سیدمحمدی، نشر ارسباران: تهران
 Woolfolk, A.E. (۲۰۰۴). Educational psychology. Boston: Allyn and Bacon.

دوره روابط متقابل بیشتری را با دنیای خارج از محدوده خانواده خود برقرار می‌کنند. عزت نفسشان بالا می‌رود و خودپنداره، صفات شخصیت و مقایسه اجتماعی را شامل می‌شود. همچنین به تدریج قواعد اجتماعی را درک می‌کنند.

نوجوانی: شامل مرحله انتقال از کودکی به بزرگسالی است. این دوره از حدود سنین ده تا دوازده سالگی شروع شده و تا حدود هجده الی بیست و یک سالگی ادامه می‌یابد. نوجوانی با تغییرات چشمگیر جسمی مثل افزایش قد و وزن و رشد فعالیت‌های جنسی شروع می‌شود. در نوجوانی، افراد به طور جدی تری در پی استقلال و هویت خود هستند. تفکر آنان هم انتزاعی تر، منطقی تر و آرمانگرا می‌شود.

موضوع بعدی که لازم به ذکر آن است تفاوت فردی در دانش آموزان است. یکی از واقعیتهای مهم هستی وجود تنوع در میان پدیده‌های عالم است. دانش آموزان از لحاظ توانایی‌های ذهنی، روش‌های آموختن، سبک و سرعت یادگیری، آمادگی، و علاقه و انگیزش نسبت به کسب دانش و انجام فعالیت‌های تحصیلی با هم تفاوت دارند (سیف، ۱۳۹۷). عوامل مختلفی موجب تفاوت‌های فردی می‌شود از جمله: سبک‌های یادگیری و تفکر، راهبردها و روش‌های یادگیری، وضعیت اجتماعی و فرهنگی و مسائل و موضوعات مربوط به خانواده.

تفاوت های فردی

مهدی اسکندری

(دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید مفتاح شهر ری)

هر فردی سبک یادگیری مخصوص خود یا به عبارتی ترجیحات خاصی دارد. سبک یادگیری بیانگر این است که هر فردی برای کسب دانش یا مهارت به روش متفاوتی نسبت به دیگران عمل می کند. این واقعیت، بیانگر این است که ما نمی توانیم به همه یادگیرندگان با یک روش، آموزش ها را ارائه دهیم.

انواع سبک های یادگیری

دانش آموزان از راه های مختلف اطلاعات و دانش را کسب می کنند. بنابراین برای اطمینان از موفقیت همه دانش آموزان در مدرسه، آموزش باید متناسب با نیازها و ترجیحات دانش آموزان تنظیم شود.

هر فرد ممکن است از یک سبک یا تلفیقی از سبک ها در یادگیری بهره برد. در یک تقسیم بندی سبک های یادگیری به سه دسته تقسیم شده اند:

سبک های شناختی: به روشی که شخص موضوع ها را درک می کند، اطلاعات را به خاطر می سپارد، درباره مطالب می اندیشد و مسائل را حل می کند گفته می شود. سبک های یادگیری عاطفی: در برگیرنده ویژگی های شخصیتی و هیجانی یادگیرنده مانند پشتکار، فعالیت فردی یا گروهی و پذیرش یا رد تقویت کننده های بیرونی است. سبک های یادگیری فیزیولوژیک: این سبک در برگیرنده واکنش فرد به محیط فیزیکی موثر بر یادگیری اوست. مانند ترجیح دادن مطالعه در شب و روز.

یکی از پدیده های طبیعی مشهود در تمام ساختارهای جوامع انسانی وجود تفاوت است. یک نظام آموزشی سالم، انسانی و کارآمد، این تفاوت ها را به شکل طبیعی از توانایی ها و قابلیت ها دریافت و ادراک می کند. وجود تفاوت های فردی در میان دانش آموزان از نظر هوش، شخصیت، استعداد، پیشرفت تحصیلی، وضعیت اقتصادی و اجتماعی و قدرت یادگیری یکی از مهمترین مسائلی است که معلمان در کلاس های درس خود با آن مواجه اند، چرا که معلمان به تجربه دریافته اند که شیوهی برخورد با شاگردان مختلف و نیز پیروی از یک روش تدریس خاص نمی تواند برای همه دانش آموزان به طور یکسان مفید باشد.

دانش آموزان دارای سطوح مختلفی از انگیزه، نگرش و عکس العمل نسبت به محیط های کلاسی و روش های آموزشی هستند. هرچه مربیان این تفاوت (انگیزه، نگرش و عکس العمل) بین دانش آموزان را بیشتر درک کنند، فرصت آنان برای یادگیری آنچه که آموزش داده می شود، بیشتر خواهد بود. سه مقوله که تأثیرات مهمی در آموزش و یادگیری دارند عبارتند از:

تفاوت در سبک های یادگیری دانش آموزان
نگرش به یادگیری (علاقه یادگیرنده)
سطح رشد فکری (آمادگی یادگیرنده).
سبک یادگیری به عنوان تفاوت های فردی

نگرش به یادگیری به عنوان تفاوت فردی

یکی دیگر از عوامل تاثیرگذار بر یادگیری نگرش افراد به یادگیری می باشد. نگرش ارتباط مستقیمی با مفهوم انگیزش دارد که یکی از نکات بسیار مهم در جریان یادگیری است. اگر شاگرد انگیزه‌ای برای یادگیری نداشته باشد، به زحمت یاد خواهد گرفت. انگیزش به حالت‌های درونی فرد که موجب هدایت رفتار او به سوی نوعی هدف می‌شود، اشاره می‌کند که مستقیماً از نگرش یادگیرنده نسبت به یک موضوع یا درس نشأت می‌گیرد. بدین معنی که اگر دانش آموز نگرش مثبتی به یادگیری یک موضوع داشته باشد انگیزه و علاقه وی نسبت به یادگیری افزایش خواهد یافت و بالعکس.

همان‌طور که در ابتدای مقاله هم اشاره شد، کسب دانش تحت تاثیر دانش قبلی دانش‌آموزان، علایق، عقاید، نحوه یادگیری و نگرش دانش‌آموزان در مورد خود و مدرسه قرار می‌گیرد. این عوامل می‌توانند به طور قابل توجهی بر وضعیت یادگیری فرد تأثیر بگذارند.

خانواده نیز بر روی نگرش یادگیرندگان نسبت به یادگیری تاثیرگذار است. خانواده‌ای که کودک را به آزمایش و کاوش در محیط تشویق می‌کند، به احتمال زیاد در او نگرش مثبتی در مورد یادگیری ایجاد می‌کند.

آمادگی یادگیرنده به عنوان تفاوت فردی

یکی دیگر از اموری که معلم در جریان یادگیری باید در نظر داشته باشد، اختلاف آمادگی در شاگردان است. آمادگی فرد یادگیرنده یکی از عوامل مؤثر در یادگیری است. فراگرفتن معلومات، عادات، مهارت‌ها و افکار و عقاید مستلزم این است که فرد یادگیرنده از لحاظ بدنی، عاطفی، اجتماعی و عقلانی رشد کافی داشته باشد.

با توجه به این اصل باید در ارائه محتوای درسی بر اساس میزان آمادگی یادگیرندگان اقدام کرد. این امر در نظریه‌های رشد مورد توجه زیادی قرار گرفته است به طوری که بسیاری از صاحب‌نظران همانند پیازه معتقدند نمی‌توان هر مطلبی را در هر سنی به یادگیرنده آموزش داد. به عنوان مثال مفاهیم انتزاعی و نمادها را نمی‌توان در سنین اولیه آموزش داد؛ چرا که یادگیرندگان هنوز به سطح تفکر انتزاعی نرسیده‌اند و یادگیری آن‌ها منوط به مفاهیم عینی است.

تفاوت‌های فردی در قالب تفاوت‌های جسمانی دانش‌آموزان

قدرت تکلم: قدرت تکلم در همه افراد یکسان نیست. بعضی از افراد از لکنت زبان، بعضی از صدای گرفته و تودماغی، بعضی از تندگویی و بعضی از کند تلفظ کردن رنج می‌برند. عده‌ای هم هستند که صدای رسا و گیرایی دارند، تلفظ کلمات را بطور صحیحی انجام می‌دهند. اما در هر صورت، همه به نحو یکسانی در کلاس سهیم هستند.

یک فرد که صدای خوبی ندارد، یا موقع خواندن دچار مشکل می‌شود، نباید محکوم به سکوت شود، و معلم نباید در این مورد تبعیض قائل شود. اگر صدای

یک فرد دلنشین و زیباست، نحوه تلفظ کسی که کلمات را می‌جود و تندتند بیان می‌کند، نیاز به اصلاح دارد. معلم علاوه بر تشویق شاگردان در مورد تلفظ صحیح و فن بیان، باید از مسخره شدن شاگردان مشکل‌دار توسط سایرین جلوگیری کند.

ضعف بینایی: این ضعف عموماً بین افراد شایع است و گاه به علت بی تفاوتی والدین، بسیاری اوقات ناراحتی‌هایی مانند تنبلی چشم، ضعف دوربینی، نزدیک بینی، آستیگماتیسم، انحراف چشم و ... را باعث می‌شود. اما یک معلم باید با تیزبینی افراد مشکل‌دار را تشخیص داده و موارد لازم را به خانواده‌ها هشدار دهد.

مشکل شنوایی: این نوع ضعف معمولاً دیرتر از ضعف چشم احساس می‌شود. غالباً فردی که مشکل شنوایی دارد، تصور می‌کند اطرافیان آرام صحبت می‌کنند. این عامل به خاطر خجالتی که شاگرد از معلم دارد، به راحتی بیان نمی‌شود. و به آسانی قابل تشخیص نیست. ولی می‌توان با دقت در املا نویسی و محاوره با او به این مشکل پی‌برد و مراتب درمان را پی‌گیری کرد.

تفاوت در قوای جسمانی: در یک کلاس همواره افراد بلند قد و قوی بنیه احساس قدرت می‌کنند. آنها هم‌کلاسی‌های کوتاه قد و ضعیف خود را تحقیر می‌کنند و به زور در هر کجا که دوست دارند می‌نشینند. به این ترتیب دانش‌آموزانی که جثه ضعیفی دارند و نمی‌توانند با آنها مقابله کنند، به آخر کلاس رانده می‌شوند. معلم در این مورد باید برخورد منطقی و صحیحی داشته باشد. اول باید به همه اطمینان بدهد که ردیف اول و آخر کلاس در صورتی که آنها دانش‌آموزان خوبی باشند، تفاوتی با هم ندارند. و بعد باید آنها را با ردیف کردن و نشان دادن تفاوت‌های قدشان برای جایگزین شدن در جای خود متقاعد کند. البته در صورتی که یک فرد بلند و یک فرد کوتاه قد دوست باشند، جدا کردن آنها تأثیر عاطفی بدی، روی آنها می‌گذارد.

چپ دست بودن: موضوعی که متأسفانه چندان اهمیت به آن داده نشده است، چپ دست بودن عده‌ای از افراد است. تمام امکانات موجود در کشورها برای افراد راست دست تدارک دیده شده است. در یک کلاس درس، معلم باید تعداد چپ دست‌ها را شناسایی کرده و صندلی مناسب برای این افراد سفارش دهد تا آنها نیز با مشکل مواجه نشوند.

منابع

سیف، علی‌اکبر (۱۳۹۸). روان‌شناسی پرورشی نوین: روان‌شناسی یادگیری و آموزش. چاپ ۱۷. تهران: باقری، خسرو (۱۳۸۵). نگاهی دوباره به تربیت اسلامی. تهران: انتشارات مدرسه، چاپ چهارم.

کریمی نوری، رضا، مرادی، علیرضا (۱۳۷۰). روان‌شناسی تربیتی، دفتر برنامه و تالیف کتب درسی.

کنجی، حمزه (۱۳۷۱). روان‌شناسی تفاوت‌های فردی، تهران: انتشارات بعثت چاپ سوم.

استعداد ادیابی در دانش آموزان

توحید ابی پور

(دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید مفتاح شهر ری)

هوارد گاردنر:

همه ی ما دانش آموزان مشتاق و بااستعداد بسیاری را دیده ایم که در دوران تحصیل رفته رفته شوق یادگیری در آنها از بین رفته است، چرا که در چارچوبی که برای موفقیت در مدرسه تعیین شده بود، قرار نمی گرفتند. سهراب سپهری، که از دوران کودکی طبع شعر و نقاشی داشته، در انتقاد از نظام آموزشی خشک و تک بعدی سال های نه چندان دور، در خاطرات خود میگوید: «مدرسه خراشی بود به رخسار خیالات رنگی خردسالی من.» در حالیکه با توجه به نظریه ی هوش های چندگانه، همه ی انسان ها بدون استثنا توانایی های منحصر به فردی دارند که باید به آنها بها داد و بستر رشد را برایشان فراهم کرد.

هوشهای چندگانه در زندگی

در زندگی واقعی، معمولاً هر حرف های ترکیبی از چند هوش را طلب میکند. برای موفقیت در هر رشته ای باید این موضوع را در نظر گرفت. معلم، پزشک، نویسنده، نقاش، خلبان، مکانیک، نوازنده، فروشنده و بازیگر، همه و همه از انواع هوش به صورت ترکیبی استفاده میکنند و موفقیت هر فردی در گرو این است که هوش های مربوط به حرفه ی مورد علاقه اش را در خود تقویت کند. یکی از مهمترین وظایف مدرسه این است که با ایجاد بستر مناسب، استعداد های دانش آموزان را در زمینه های گوناگون کشف کند و دانش آموزان را با توجه به استعدادهای خاص خود در مسیر زندگی هدایت کند. در بحث هوش های چندگانه باید به این نکته توجه کرد که هوش ها یا توانایی های هر فرد در عمل به طور ترکیبی استفاده می شوند. مثلاً خلبان در تصمیم گیری و اجرای عملیات پرواز از هوش منطقی، در انجام کار از هوش بدنی- حرکتی، در تشخیص موقعیت و مسیریابی از هوش فضایی، و در ارتباط با خدمه ی پرواز و برج مراقبت از هوش بین فردی و هوش زبانی- کلامی استفاده می کند.

یک بازیگر در فن بیان از هوش زبانی- کلامی، در اجرای خواسته های کارگردان و درک خط داستانی از هوش منطقی- ریاضی، در تشخیص موقعیت صحنه ای که در آن ایفای نقش میکند از هوش فضایی، در اجرای حرکات و استفاده ی به جا از زبان بدن از هوش بدنی- حرکتی، در درک احساسات و شخصیت نقش خود از هوش درون فردی، و در ارتباط با بازیگران دیگر از هوش بین فردی استفاده میکند. یک فوتبالیست در انجام حرکات ورزشی از هوش بدنی- حرکتی، در ارتباط با مربی و هم تیمی های خود از هوش بین فردی و زبانی- کلامی، در کنترل احساسات و شناخت توانایی های خود از هوش درون فردی، در تشخیص فضاهای زمین برای پاس دادن و ضربه زدن به توپ از هوش فضایی، و در درک و اجرای طرح و برنامه ی مربی از هوش منطقی- ریاضی استفاده می کند.

بهتر است زاویه ی دید خود را قدری تغییر دهیم و در پی شناسایی استعدادهای ذاتی دانش آموزان از دیدگاه هوش های چندگانه باشیم. با این دیدگاه، همه ی دانش آموزان منحصر به فرد خواهند بود. هیچ طرح و برنامه ای مغایر با این دیدگاه، با ذات بشر همخوانی ندارد و نمیتواند در آموزش عمومی جامعه مؤثر واقع شود. در روش استعدادسنجی با هوش بهر (IQ) همواره عدهای برتر شمرده میشوند که در استعدادهای منطقی- ریاضی، و زبانی- کلامی برتری هایی دارند و در نتیجه عده ی زیادی از افراد طرد میشوند. برای مثال، متأسفانه در نظام آموزشی تک بعدی، دانش آموزانی که هوش فضایی خوبی دارند (یعنی خوب طراحی می کنند و نقاشی می کشند)، یا دانش آموزانی که هوش موسیقایی خوبی دارند (یعنی ریتم شعر و موسیقی را خوب می فهمند و نسبت به آواها حساس هستند)، یا دانش آموزانی که هوش بدنی- حرکتی خوبی دارند (یعنی روی حرکات بدن خود کنترل دارند و در دستورزی مهارت دارند) و دانش آموزانی که استعدادهای دیگری دارند، جایی ندارند. این دانش آموزان یا اصلاً به حساب نمی آیند یا در مدرسه درجه های دو و سه محسوب میشوند.

براساس این نظریه، هوش تنها استعداد ریاضی و کلامی نیست، بلکه هشت هوش یا استعداد وجود دارد که در همه ی انسان ها در درجات و ترکیب های متفاوت دیده می شود. در این راستا، باید به تفاوت های فردی احترام گذاشت، زمینه ی شکوفایی استعدادهای فراهم کرد، و در نهایت استعدادهای را شناسایی و هدایت کرد تا فرد بتواند انسان شادکام و مؤثری برای خود و جامعه باشد.

هوش های چندگانه عبارت اند از:

- هوش منطقی- ریاضی
- هوش زبانی- کلامی
- هوش فضایی
- هوش بدنی- حرکتی
- هوش موسیقایی
- هوش طبیعت گرایی
- هوش درون فردی
- هوش بین فردی

هوش توانایی حل مسئله یا خلق محصولی است که در یک فضای فرهنگی با ارزش شمرده میشود.

چنانچه پس از این خودارزیابی نتیجه را با همکاران و افراد دیگر مقایسه کنید، متوجه خواهید شد تا چه حد با یکدیگر متفاوت هستید. به یاد داشته باشید، همین تفاوتها میان دانش آموزان نیز وجود دارد. به خاطر تفاوت های فردی دانش آموزان، فضای آموزشی نیازمند تنوع در روش های آموزش و سنجش است تا زمینه ی رشد در همه ی ابعاد فراهم شود.

لازم به ذکر است، مجموعه ی این سؤال ها و هر گونه پرسشنامه ای از این قبیل، صرفاً به منظور تشخیص میزان تمایلات افراد از نظر هوشی است و به هیچ وجه درجات هوشی را به طور مطلق تعیین نمی کند.

نتیجه گیری

آلبرت اینشتین: همه نابغه هستند؛ اما اگر ماهی را براساس توانایی اش در بالا رفتن از درخت قضاوت کنید، تا آخر عمر با این تصور زندگی خواهد کرد که وی کودن است.

منابع

آزمزائنگ، توماس (۱۳۹۰). هوشهای چندگانه در کلاسهای درس. ترجمه مهشید صفری. انتشارات مدرسه. تهران.
(تاریخ انتشار به زبان اصلی ۲۰۰۹).
فلینتیم، مایک (۱۳۹۱). هوشهای چندگانه. ترجمه پیرام قاسمیژاد. انتشارات فراوان. تهران. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۲۰۰۷).

خودارزیابی هوشی

در اینجا یک پرسشنامه ی اجمالی و کلی برای خودارزیابی تقریبی گرایش های هوشی از دیدگاه گاردنر ارائه شده است. لازم به ذکر است، این سؤال ها صرفاً چکیده ی سؤال های بیشتر و جامع تری هستند.

برای تشخیص دقیق تر گرایش های هوشی، باید برای هر یک از هوش ها سؤال های بیشتری پرسیده شود، یا حتی بهتر است شخص در حال انجام فعالیت ها، توسط افرادی که با هوش های چندگانه آشنا هستند و به آنها اشراف دارند، مشاهده شود.

با این حال، پیشنهاد میشود معلمان پیش از اینکه در مورد دانش آموزان خود نظر بدهند، ابتدا به طور اجمالی خود را از نظر هوش های چندگانه ارزیابی کنند. در مورد خود به سؤال های بالا پاسخ دهید. حال بگویید قوی ترین هوش یا هوش های شما کدام هستند؟ آیا فکر می کنید اگر در زمان تحصیل زمینه ی مناسبی برای رشد همه جانبه ی شما فراهم بود، اکنون شرح حال هوشی متفاوتی داشتید؟

هوش منطقی - ریاضی:
چقدر از حل مسئله و انجام محاسبات لذت می برم و در این کار توانایی دارم؟
خیلی کم ☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد ☐ خیلی زیاد ☐

هوش زبانی - کلامی:
چقدر از خواندن و نوشتن و فعالیت های کلامی لذت می برم و در آن توانایی دارم؟
خیلی کم ☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد ☐ خیلی زیاد ☐

هوش فضایی:
چقدر از طراحی، نقاشی و تجسم فضایی لذت می برم و در این کارها توانایی دارم؟
خیلی کم ☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد ☐ خیلی زیاد ☐

هوش بدنی - حرکتی:
چقدر از فعالیت های ورزشی و کارهای دستی لذت می برم و در آن ها توانایی دارم؟
خیلی کم ☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد ☐ خیلی زیاد ☐

هوش موسیقایی:
چقدر از ریتم و موسیقی، و وزن و قافیه لذت می برم و به استفاده از آن ها توانایی دارم؟
خیلی کم ☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد ☐ خیلی زیاد ☐

هوش طبیعت گری:
چقدر از ارتباط با طبیعت و حیوانات لذت می برم و به محفظه زیست اهمیت می دهم؟
خیلی کم ☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد ☐ خیلی زیاد ☐

هوش درون فردی:
چقدر نسبت به احساسات، احساسات و توانایی های خود شناخت دارم؟
خیلی کم ☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد ☐ خیلی زیاد ☐

هوش بین فردی:
چقدر از ارتباط با دوستان و آشنایان لذت می برم و توسط جوی یا اطرافیان دارم؟
خیلی کم ☐ کم ☐ متوسط ☐ زیاد ☐ خیلی زیاد ☐

دوپینگ دانش آموز موفق

شبنم رحیمی

(دانشجوی کارشناسی تربیت بدنی، دانشگاه فرهنگیان فاطمه الزهرا «س» اهواز واحد اروند آبادان)

اکثر افراد چنین تصور می‌کنند دانش آموز موفق کسی است که بدون وقفه تنها به فکر مطالعه و تحقیق است؛ در حالی که همین دانش آموز یک راز خیلی مهم تحت عنوان انجام «تمرینات ورزشی منظم و مداوم» در طول مراحل زندگی خویش دارد. جایگاه علوم ورزشی در نظام آموزش و پرورش جهان، جایگاهی ارزشمند دارد که از دوس کلیه مقاطع تحصیلی از ابتدایی تا دانشگاه، ارزشمندترین درس مدارس است (ایرانمنش، ۱۳۹۸). مدارس در تشویق دانش‌آموزان به انجام فعالیت بدنی در خانواده، رعایت بهداشت، خواب، رژیم غذایی متعادل نقش کلیدی دارند (وانگ و همکاران، ۲۰۲۰).

سوال اینجاست:

مگر می‌شود با فعالیت بدنی علاوه بر سلامت جسمانی (یک تیر) دانش‌آموزی موفق در ابعاد مختلف (دو نشان) را پرورش دهیم؟ در اینجا به چند مورد از مهمترین عوامل تاثیرگذار ورزش بر وجود انسان را بررسی می‌کنیم:

۱- رشد شناختی

ورزش همانطور که بدن را تربیت و سالم می‌کند، عقل را هم سالم می‌کند و اگر عقل سالم باشد، تهذیب نفس هم دنبال او باید باشد (امام خمینی ره). هرچه جسم بهتر پرورش یابد، فکر بیشتر توسعه می‌یابد و کودک در طول حرکت و بازی نه تنها جنبش را به کار می‌گیرد، بلکه در تمامی لحظات از قدرت تفکر خود استفاده می‌کند. بنابراین حرکت و تحرک جسمانی موجب تقویت تفکر و آمادگی در سایر ابعاد روحی و روانی دانش‌آموزان می‌شود (دروار و همکاران، ۱۳۹۵).

۲- افزایش تمرکز و خلاقیت

هنگام انجام حرکات ورزشی دانش‌آموز روی تک تک سلول‌های بدنش متمرکز می‌شود زیرا یک اشتباه کوچک باعث عدم تعادل و آسیب میدان دید می‌شود، این حفظ تمرکز در علم روانشناسی به ذهن آگاهی معروف است. ذهن آگاهی (تمرکز بالا) باعث سرعت بیشتر و درک سریع تر مفاهیم پیچیده در حین یادگیری مطالب می‌شود زیرا ورزش با تغییر در ساختار سلول‌های مغزی (استکثار خون رسانی و رشد سلول‌های جدید مغز) قدرت پردازش ذهن را افزایش می‌دهد؛ ذهن از شر افکار منفی خلاص و باعث راهکارهای جدید و زوایای دید مختلف نسبت به یک موضوع واحد می‌شود.

۳- کاهش استرس

اضطراب و استرس تاثیرات مخربی بر عملکرد دانش‌آموزان در مدرسه و خانه دارد و باعث به وجود آمدن هزاران واکنش شیمیایی از جمله ناتوانایی یادگیری، کاهش

منابع

صیقله امام خمینی (ره)، جلد ۷، صفحه ۲۶۱

زینب، قادری، علی، شکوهی، صفورا ۱۳۹۵، اهمیت ورزش در مدارس ابتدایی، کنفرانس ملی تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد لارستان.

شیروانی، حسین، سبحانی، وحید، ۱۳۹۵، تاثیر یک دوره تمرین هوازی منتخب بر پاسخ هورمون های تیروئیدی کورتیزول زنان به فعالیت ورزشی وامانده ساز، مجله طب نظامی، دوره ۱۸، صفحات ۳۶۱-۳۵۳.

ایرفانش، اکبر، ۱۳۹۸، مجله رشد آموزش تربیت بدنی، دوره بیستم، صفحات ۴۳-۳۸

Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. Immediate

psychological responses and associated factors during the initial stage of the epidemic among the general population in China (19-coronavirus disease (COVID

۱۷, International journal of environmental research and public health ۱۷ (۵) ۱۷۲۹.

عملکرد درسی، مشکلات جسمی، کاهش سلامت و روان می شود. هنگام استرس ماهیچه ها منقبض و ضربان قلب افزایش و ذهن نمی تواند به چند موضوع بپردازد و مواد زائد بیشتری به سمت سلول های بدن هدایت می شود. فعالیت بدنی به تدریج مواد زائد را از بدن خارج می کند و سطح هورمون های استرس را مثل کورتیزول را کاهش می دهد و به دنبالش ضربان قلب کاهش و بدن از حالت دفاعی خارج می شود.

۴- رشد بعد اخلاقی و معنوی

فعالیت ورزشی (گروهی-انفرادی) فضایل اخلاقی و معنوی نیکو و مثل: ایثار، فداکاری، نیکویی، احترام را افزایش و موازین اخلاقی مثل: کینه دوزی، خودخواهی، حسد را کاهش می دهد. پروفیسور "مارین ویس" روانشناس ورزش و علم تمرین در دانشگاه "اورن گون" با بیش از ۶۰ مطالعه دریافت فعالیت های منظم جسمانی بر ابعاد مختلف روانی و اجتماعی تاثیر شگرف و موجب افزایش عزت نفس می شود (دروار و همکاران، ۱۳۹۵).

۵- سلامت بعد جسمانی

این ضرب المثل را بارها شنیده ایم؛ عقل سالم در بدن سالم است. ورزش بر تمام سیستم های بدن تاثیر می گذارد از جمله:

الف) قلب و عروق: تقویت عضله قلب، تسریع در جریان خون، انتقال بهتر اکسیژن به قسمت های مختلف بدن، انتقال خون به قلب و از واریس پا جلوگیری می کند.

ب) دستگاه حرکتی: قدرت کارایی جسم و مقابله با آرتروز و استحکام مفاصل در برابر صدمات را افزایش می دهد. با تقویت عضلات ستون مهره ها، از بروز کمردرد جلوگیری می شود.

ج) تنظیم هورمون: تمرین هوازی باعث کاهش وزن و بهبود حداکثر اکسیژن مصرفی و شاخص توده بدن می شود و به واسطه این تغییرات مثبت، عملکرد غده تیروئید و هورمون کورتیزول در پاسخ به استرس بدن کاهش و در تنظیم هورمون و اختلالات مربوط به آن نقش دارد. فعالیت ورزشی در فواصل معین باعث می شود هورمون های تیروئیدی به درستی هماهنگ شوند و رشد جسمانی دانش آموزان با حداقل ترین مشکلات روبرو شوند (شیروانی، صبحانی، ۱۳۹۵).

با توجه به مطالبی که عرض شد، لازم است والدین و کادر مدرسه، ورزش صبحگاهی و زنگ ورزش را امری بی ارزش ندانند؛ بلکه دانش آموزان را به فعالیت ورزشی تشویق کنند تا مسیر تحصیل را برای دانش آموزان هموار سازند.

خانواده و مدرسه

مهرداد جداخانلو

(دانشجوکارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید مفتاح شهر ری)

دومین نکته‌ای که باید به آن اشاره نمود نقش حمایتی خانواده است. خانواده به عنوان اولین حامی فرزندان را از بدو تولد تا سال‌های پایانی عمر به شکل‌های متفاوتی زیر چتر حمایت خود می‌گیرد. حمایت‌های منطقی و اصولی و سازنده خانواده از فرزندان جدای از ایجاد جو عاطفی و محبت در محیط خانواده، سبب‌ساز تقویت اعتماد به نفس در وجود فرزندان می‌شود و آنان را به مرزهای خودباوری و خود اتکائی رهنمون می‌سازد. فضاهای گرم و صمیمی در محیط‌های عاطفی خانواده که معمولاً با ابراز محبت‌های منطقی نیز همراه است موجب افزایش شوق و ذوق فرزندان نسبت به تحصیل، کاهش اضطراب و افزایش روحیه را فراهم می‌سازد.

دلیل سومی که از اهمیت بسیاری نیز برخوردار است، نقش نظارتی خانواده بر فرزندان است. در میان نقش‌هایی که والدین بر عهده دارند. نقش نظارتی آنها در کنترل و نظارت بر روند فعالیت‌های آموزشی فرزندان در تمامی مقاطع تحصیلی جایگاه ویژه‌ای دارد.

بدیهی است که این نظارت و کنترل در سنین دبستان از اهمیت فوق العاده بیشتری برخوردار است. هر چند که صاحب نظران تعلیم و تربیت نظارت را در تمامی دوره‌های تحصیلی توصیه می‌کنند نظارتی که برای تمامی سنین در هدف مشترک است و تنها در شیوه‌های اجرا و روش‌های کنترلی ممکن است قدری با هم متفاوت باشند.

ارتباط با مدرسه راهکاری مناسب

از آنجا که نهادهای خانه و مدرسه هر دو وظیفه تعلیم و تربیت فرزندان را بر دوش دارند، لذا ارتباط بین این دو نهاد تربیتی لازم و ضروری به نظر می‌رسد؛ چرا که نه مدرسه می‌تواند بدون همکاری خانواده‌ها رسالت تعلیم و تربیت خویش را به شکل صحیح اجرا نماید و نه خانواده‌ها می‌توانند بدون ارتباط مستمر با مدرسه در جهت تربیت صحیح و رفع مشکلات تحصیلی فرزندان خود اقدامی مناسب انجام دهند.

موفقیت تحصیلی در گرو علل و عوامل متعددی است که نبود و یا نقصان هر کدام از این عوامل موجب افت تحصیلی را فراهم می‌سازد. هوش و استعداد تحصیلی یادگیرنده، عوامل محیطی نظیر دیدگاه‌های حاکم بر جامعه در خصوص تحصیل، امکانات، وضعیت اقتصادی و حتی وضعیت فرهنگی محیط اجتماعی و... و عوامل خانوادگی از مهمترین عوامل تاثیر گذار بر روند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بر شمرده می‌شوند. هر چند نمی‌توان از نقش تاثیرگذار هوش و استعداد تحصیلی و عوامل محیط اجتماعی غافل شد اما در این بخش به بررسی نقش خانواده در تحصیل فرزندان پرداخته‌ایم.

اول اینکه نهاد خانواده در مقام اولین جایگاه تعلیم و تربیت، شکل دهنده‌ی بسیاری از نگرش‌ها و دیدگاه‌های فرزندان خواهد بود.

برخی از این دیدگاه‌ها و نگرش‌ها در حوزه تحصیل نیز خواهد بود که با توجه به نوع نگرش مثبت یا منفی بودن، می‌تواند تأثیری بازدارنده یا ارتقاء دهنده در پیشرفت تحصیلی فرزندان داشته باشد. به تعبیر دیگر منشاء بروز پدیده افت تحصیلی دانش‌آموزان می‌تواند باورهای ذهنی باشد که در محیط خانواده شکل گرفته است. نوع نگاه و نحوه برخورد خانواده‌ها با امر تحصیل و یا حتی ارزش بودن و یا نبودن تحصیل در خانواده‌ای می‌تواند باورهای سازنده و یا مخربی را در ذهن فرزندان شکل دهد. متأسفانه در بیشتر موارد در خانواده‌هایی افت تحصیلی مشاهده می‌گردد که تحصیل علم نزد والدین و افراد خانواده ارزش چندانی ندارد و حتی در برخی موارد نگرش نیز می‌شود.

خانواده و مدرسه دو نهاد تاثیرگذار هستند و هر مقدار که این هم‌افزایی و هم‌سویی در تربیت فرزندان جامعه وجود داشته باشد، می‌توان به بهبود وضعیت تربیتی فرزندان جامعه امیدوار بود.

عدم نقش آفرینی والدین در روند تربیت فرزند و ارتباط برقرار نکردن مستمر با اولیاء مدرسه، از صدمات بزرگ آموزشی به شمار رفته و در روند آموزش، اختلال به وجود آورد.

نقش نظام آموزشی و خانواده در کاهش ناهنجاری‌ها چیست؟ بدون شک نقش نظام آموزشی و خانواده به صورت توأمان در کاهش ناهنجاری‌هایی نظیر ترک تحصیل، روی آوردن به مواد مخدر، سیگار و قرص‌های روان‌گردان بسیار موثر است و از سوی دیگر باید به این نکته هم بیش از گذشته توجه کرد که در سالیان گذشته، مدرسه محلی برای انتقال دانش درسی به دانش‌آموزان بود، اما امروز وضع با گذشته خیلی فرق کرده و با توجه به مجموعه‌های مختلف فرهنگی و ورود گسترده اطلاعات و فناوری در زندگی روزمره باید مثلث معلم، مدرسه و کتاب در کنار هم حفظ شود و مهارت‌های زندگی و اصل ورود به اجتماع را به دانش‌آموزان بیاموزند. به عبارت دیگر این مسئله دارای اهمیت است که مدرسه علاوه بر دغدغه برای یادگیری دانش‌آموز، ضامن رشد اجتماعی، سلامت و ارتقاء مهارت‌های رفتاری، فکری و عملی اوست.

در همین حال خانواده و اولیاء فرزندان نیز نقش حلقه مکمل را برای انتقال مباحث آموزشی به فرزندان بر عهده دارند. از آنجایی که اولین مکتب تربیتی برای فرزندان، خانواده محسوب می‌شود باید در این محیط مسئله پرورش در کنار امور فرهنگی و آموزشی مورد توجه قرار گیرد.

منابع:

- آیین نامه انجمن اولیا و مربیان واحدهای آموزشی، وزارت آموزش و پرورش
پیوند: نشریه ماهانه آموزشی- تربیتی، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، شماره ۲۷۱
نگاه: نشریه خبری آموزشی- تربیتی، وزارت آموزش و پرورش، سال پنجم، شماره ۶۱
جهانگرد، یدالله، آشنایی با انجمن اولیا و مربیان، انتشارات دفتر انجمن اولیا و مربیان

اصولا به دو دلیل مهم ارتباط بین مدرسه و خانه توصیه می‌شود؛ اول اینکه ارتباط بین این دو نهاد باعث ایجاد یک نوع هماهنگی در هدف‌ها، روش‌ها و انتظارات تربیتی و آموزشی بین خانه و مدرسه می‌شود. حسن این هماهنگی این خواهد بود که از بروز تضادها و دوگانگی‌ها و تعارض‌ها در امور تحصیلی و خصوصا تربیتی فرزندان که موجب بروز سرخوردگی، دل‌زدگی و افسردگی در فرزندان می‌شود و نتیجه‌ای جز سردرگمی فرزندان ندارد، جلوگیری می‌شود.

ارتباط با مدرسه به این دلیل نیز که موجب می‌گردد تا والدین از وضعیت تحصیلی و نیازهای فرزندان‌شان بهتر و بیشتر آگاه شوند و اطلاعاتی را بدست آورند که برای ارائه نقش تربیتی بهتر خانواده لازم و ضروری است. برخی والدین به دلیل عدم آشنائی کافی با نیازهای واقعی ویژگی‌های سنی فرزندان‌شان در سنین مختلف و عدم اطلاع از وضعیت تحصیلی آنان نمی‌توانند نقش‌های نظارتی و حمایتی خود را به طرز صحیحی اجرا نمایند و نه تنها موجب بروز افت تحصیلی در فرزندان خود می‌شوند، بلکه روز به روز از فرزندان خود نیز به دلیل عدم شناخت کافی از آنان فاصله می‌گیرند. ارتباط مستمر با مدرسه و شرکت منظم در جلسات انجمن اولیاء و مربیان و شرکت در کلاس‌های آموزشی مناسب برای آشنایی با ویژگی‌ها و نیازهای فرزندان در دوره‌های سنی مختلف راهکار مناسبی است برای تقویت بعد نظارتی و حمایتی خانواده‌ها در برابر فرزندان که امیدواریم مورد توجه خانواده‌ها قرار گیرد.

حال با چند سوال به جمع‌بندی مطلب می‌پردازیم:

به نظر شما پیوند خانواده و آموزش و پرورش چقدر می‌تواند در تربیت صحیح دانش‌آموزان نقش داشته باشد؟ در حقیقت می‌توان گفت که آموزش و پرورش و خانواده دو شریک جدی در امر تربیت دانش‌آموزان محسوب می‌شوند و در واقع بدون همراهی خانواده با آموزش و پرورش و یا بالعکس نمی‌توان انتظار داشت که این تربیت صحیح اتفاق بیفتد.

پیشرفت تحصیلی

سارا میانی

(دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس زنینه)

پیشرفت تحصیلی

در مورد پیشرفت تحصیلی تعاریف گوناگونی وجود دارد که به شرح آن می‌پردازیم: پیشرفت تحصیلی عبارت است از موفقیت دانش‌آموزان در یک یا چند موضوع درسی (مثل: درک، فهم خواندن یا محاسبه عددی)، چنین پیشرفت‌هایی توسط آزمودن‌های میزان شده تحصیلی اندازه‌گیری می‌شود. همچنین این اصطلاح بر پیشرفت فرد در کلاس، آنطور که در کار مدرسه ارزیابی می‌شود دلالت دارد.

پیشرفت تحصیلی به جلوه‌ای (نمایی) از جایگاه تحصیلی دانش‌آموزان اشاره دارد که این جلوه ممکن است بیانگر نمره‌ای برای یک دوره، میانگین نمرات در دوره‌ای مربوط به یک موضوع یا میانگین نمرات دوره‌های مختلف باشد. برای پیشرفت تحصیلی می‌توان ملاک‌های گوناگون را در نظر گرفت که مشهورترین آن‌ها میانگین نمرات کلاس می‌باشد. پیشرفت تحصیلی عبارت است از مسئول نهایی فرآیند یادگیری فعال که با کمک آموزش فعالیت‌های تربیتی انجام می‌گیرد، همچنین، سرعتی که دانش‌آموز در تکمیل پایه‌ها و درجات گوناگون دارد و بر حسب مقدار پیشرفتادگی و سرعت یا عقب‌ماندگی وی اندازه‌گیری می‌شود.

از پیشرفت تحصیلی به عنوان یکی از شاخص‌های پیشرفت در نظام آموزش و پرورش، مفهوم «انجام تکالیف و موفقیت دانش‌آموزان در گذراندن دروس یک پایه تحصیلی مشخص» یا «موفقیت دانش‌آموزان در امر یادگیری مطالب درسی» استفاده می‌شود. وجه مخالف آن افت تحصیلی است که یکی از معضلات نظام آموزشی می‌باشد که به شیوه‌های گوناگون همچون عدم موفقیت دانش‌آموزان در دستیابی به هدف‌های مقاطع تحصیلی مربوطه، مردودی و تکرار پایه‌های تحصیلی، ترک تحصیل زودرس، بیکاری و بلا تکلیفی خود را نشان می‌دهد و نیل به اهداف آموزشی را با اصطلاح پیشرفت تحصیلی بیان می‌کند.

به طور کلی عواملی که بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارند را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

الف. عوامل فیزیولوژیکی: این عوامل شامل متغیرهای بدنی و فیزیکی یادگیرنده از جمله سوء تغذیه و سلامت جسمانی می‌شود.

پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در مقاطع مختلف رشد جسمی، روانی و اجتماعی، نیازمند دارا بودن نگرش مثبت به رشته تحصیلی و انگیزه‌های قوی است. نگرش به رشته تحصیلی ظاهراً یک امر فردی محسوب می‌شود. این تصور وجود دارد که هر دانش‌آموزی باتوجه به شخصیت خود و تمایلات و علاقه‌مندی و خصوصیاتش، دارای برخی نگرش‌ها می‌باشد. نگرش تحصیلی از دیدگاه علم روان‌شناسی، اجتماعی و جامعه‌شناسی علاوه بر فردی بودنش، دارای بعد اجتماعی گسترده از جمله محیط، اطرافیان، پدر و مادر، معلم و سایر افراد و گروه‌هایی که دانش‌آموز با آن‌ها به نحوی برخورد دارند که در ایجاد و پرورش و تحکیم نگرش‌های مثبت یا منفی به رشته تحصیلی وی مؤثرند، می‌باشد.

امروزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به عنوان یک شاخص مهم برای ارزیابی نظام‌های آموزشی مورد توجه قرار گرفته است. علاوه بر این، پیشرفت تحصیلی همواره برای معلمان، دانش‌آموزان، والدین، نظریه‌پردازان، و محققان تربیتی نیز حائز اهمیت بوده است. برای مثال، پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان یکی از مهمترین ملاک‌های ارزیابی عملکرد معلمان محسوب می‌شود. برای دانش‌آموزان نیز معدل تحصیلی معرف توانایی‌های علمی آنها برای ورود به دنیای کار و اشتغال و مقاطع تحصیلی بالاتر است. شاید به علت همین اهمیت باشد که نظریه‌پردازان تربیتی بسیاری از پژوهش‌های خود را بر شناخت عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی متمرکز کرده‌اند. از جمله عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی می‌توان از عوامل نگرش یاد کرد. بطور کلی در کشور ما افت تحصیلی یکی از مشکلات کنونی نظام آموزش و پرورش است که همه ساله ده‌ها میلیارد ریال بودجه کشور را به هدر می‌دهد. یافته‌های آماری از مدارس کشور نشان دهنده‌ی آن است که افت تحصیلی به صورت مردودی، ترک تحصیلی زودرس و یا اشکال دیگر آن مقادیر زیادی از منابع مالی، ملی و استعدادهای انسانی جامعه را تلف می‌کند. بنابراین عدم توجه به علل افت تحصیلی و پیشگیری از آن، نه تنها خسارت اقتصادی زیادی را به جامعه و کشور وارد می‌کند، بلکه باعث افزایش میزان بیکاری‌ها در آینده شده و سرمایه فرهنگی نیز از بین می‌رود. به نظر می‌رسد که بهترین راه، شناسایی عوامل افت تحصیل برای جلوگیری از بروز آن است. بنابراین در این پژوهش برآنیم تا به بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی بپردازیم.

ب. عوامل روانشناختی: این عوامل شامل متغیرهای روانشناختی از جمله هوش، استعداد، خلاقیت خودپنداره، عزت نفس، نگرش نسبت به مسایل آموزشی، انگیزه پیشرفت، مکان کنترل و ویژگی‌های شخصی دیگر می‌شود.

پ. عوامل محیطی: این عوامل در برگیرنده متغیرهای بیرونی، شامل پایگاه اقتصادی و اجتماعی (درآمد، تحصیلات، محل زندگی) متغیرهای مربوط به خانواده (تعداد افراد خانوار، سبک فرزند پروری والدین، ارزش‌های فرهنگی خانواده) و متغیرهای مربوط به محیط مدرسه (شرایط مدرسه، مدیریت مدرسه، نگرش ویژگی‌های معلمان، فرهنگ و جو سازمانی مدرسه) می‌شود.

هوش و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی

یکی از ویژگی‌های ورودی کلی دانش آموز که برای همه دروس آموزشگاهی مدنظر قرار گرفته است، هوش کلی است. محققان با توجه به فرهنگ‌ها و میزان پیشرفت جوامع مختلف ملاک‌های مختلفی درباره موفقیت مطرح می‌کنند و مهارت‌های متفاوتی را معرف هوش می‌دانند. مثلاً جامعه آمریکا بر توانایی‌های هوشی در زبان و ریاضی تاکید دارد، بنابراین کودکان و بزرگسالانی که این مهارت را دارا هستند، با هوش‌ترین شناخته می‌شوند. بینه در تعریف هوش به قضاوت درست اشاره دارد؛ روان‌شناسان دیگر هوش را توانایی فکر انتزاعی، توانایی یادگیری، قدرت حل مساله یا توانایی سازگاری با موقعیت‌های جدید می‌دانند. کسلر، هوش را به عنوان استعداد شخصی برای درک جهان و برآورد ساختن انتظارات آن تعریف می‌کند. پیازه می‌گوید: «هوش فعالیتی است که از فرد سر می‌زند و دائماً در حال تغییر است» وی هوش را به عنوان کیفیتی نسبتاً ثابت و قابل اندازه‌گیری، قبول ندارد و در این باره می‌گوید: من هوش را نه براساس ملاکی ایستا، که دیگران تعریف کرده‌اند، بلکه از لحاظ این که در حال تکامل است و سیر تکامل خود را طی می‌کند، تعریف می‌کنم و هوش را به صورت تعادل‌یابی تعریف می‌کنم که تمام ساخت‌های شناختی یا طرح‌واره‌ها به سوی آن هدایت می‌شوند. لاپین در تحقیقی که به میزان همبستگی بین هوش و پیشرفت دروس مختلف پرداخته است، به این نتیجه رسیده است که میزان همبستگی بین آنها $(+10\% \text{ تا } 50\%)$ درصد است. البته ممکن است که این مقدار در دوره‌های دبیرستان و دانشگاه کاهش پیدا کند.

انگیزش و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی

به کرات دیده شده است که دانش‌آموزانی وجود داشته‌اند که از لحاظ توانایی و استعداد یادگیری بسیار شبیه هم بوده اما در پیشرفت تحصیلی تفاوت‌های زیادی با هم داشته‌اند. این جنبه از رفتار آدمی به حوزه انگیزش مربوط می‌شود. انگیزش به حالت‌های درونی ارگانیسم که موجب هدایت رفتار او به سوی نوعی هدف می‌شود، اشاره می‌کند. بنابراین، انگیزش عامل فعال‌ساز رفتار انسان است و از جمله عواملی است که می‌تواند در میزان پیشرفت تحصیلی تاثیر به سزایی داشته باشد.

انگیزه پیشرفت باعث می‌گردد که کار دشوار با موفقیت به انجام برسد و همچنین باعث تسلط یافتن، دستکاری کردن و انتظام بخشیدن اشیا، آدم‌ها و افکار می‌گردد. پژوهش‌های انجام گرفته حاکی از آنست که افراد دارای انگیزش پیشرفت زیاد در انجام کارها از جمله یادگیری بر افرادی که از این انگیزه بی بهره‌اند، پیشی می‌گیرند. روان‌شناسان و محققان تربیتی، تحقیقات زیادی در رابطه با انگیزش و پیشرفت تحصیلی انجام داده‌اند که در اینجا به تعداد معدودی از آنان اشاره‌ای خواهد شد. در مطالعه‌ای به بررسی تفاوت‌های پیشرفت میان دانش‌آموزان دارای بهره‌وش یکسان پرداخت. وی در این مطالعه ۳۰ دانش‌آموز پسر کلاس نهم که دارای بهره‌وش ۱۲۰ یا بالاتر و دارای میانگین درسی در حدود ۱۵ یا بالاتر بودند، مورد مطالعه قرار داد. این گروه دانش‌آموزان از لحاظ پیشرفت، افرادی (بیش آموز) بودند و همچنین گروهی دیگر از دانش‌آموزان (کم آموز) که از لحاظ بهره‌وش، جنسیت، سن، مدرسه و حجم درس‌ها، با گروه اول مشابه بودند ولی میانگین درسی آنها ۱۲ یا کمتر بود، انتخاب کرد. رینگنس با استفاده از پرسش‌نامه‌های مختلف انگیزش و مصاحبه، به تعیین میزان انگیزش هر دو گروه اقدام نمود. معلوم شد که دانش‌آموزان بیش‌آموز در مقایسه با دانش‌آموزان کم‌آموز به منظور یادگیری، انگیزه بیشتری برای ایجاد ارتباط و طرح دوستی با همکلاسی خود، داشتند.

نتیجه‌گیری

نکات ذکر شده‌ی بالا تنها نقطه‌ی کوچکی از عواملی است که باعث پیشرفت دانش‌آموزان می‌شود ولی رعایت کردن همین نکات کوچک نیز ممکن است باعث پیشرفت دانش‌آموز بشود. به امید موفقیت تمام دانش‌آموزان این مرز و بوم.

منابع

ماهر، ۱۳۷۶، به نقل از دو دانگه، ۱۳۷۶، گنج و برلاین، ۱۳۷۴؛ به نقل از مهدیان، ۱۳۸۵، السون، ۱۹۹۴، به نقل از مهرافروز

سبک های یادگیری

مهدی اسکندری

(دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید مفتاح شهر ری)

این دسته معمولاً در بین سایر دانش آموزان به "خرخون" معروف اند. این دسته از افراد معمولاً مطالب را به کمک خواندن و نوشتن یاد می گیرند. به همین دلیل هم معمولاً بیشتر وقت خود را صرف مطالعه کتاب های درسی و یادداشت برداری از آن ها می کنند.

۴. سبک یادگیری حرکتی

دسته آخر از این دسته بندی سبک های یادگیری را کسانی تشکیل می دهند که یادگیری آنها از طریق حرکت، لامسه و به طور کلی درگیر شدن در روند آموزش یاد می گیرند. در افراد با یادگیری حرکتی، فرآیند یادگیری همراه با فعالیت های فیزیکی و حرکتی است. این گروه از افراد علاقه ی عجیبی به انجام دادن کارهای مختلف در کلاس دارند. مثال بارز این نوع از یادگیری کسانی هستند که معمولاً برای به خوبی یاد گرفتن مبحثی، ترجیح می دهند آزمایشی هرچند کوچک در مورد آن اجرا کنند. به عبارت دیگر این افراد از طریق تجربیات خود یاد می گیرند.

جمع بندی

سبک های یادگیری از جمله مؤلفه های پراهمیت در طراحی آموزشی محسوب می شوند که لازم است معلم در هر مرحله از فرایند یاددهی-یادگیری به آن ها توجه نشان دهد. از جمله زمینه های ضروری برای اقدام معلمان در این باره، ایجاد فرصت های متنوع یادگیری است که امکان ارتباط هر سبک یادگیری را با موقعیت فراهم می کند. اعطای آزادی عمل و حق انتخاب روش به دانش آموز می تواند او را با سبک یادگیری خود بیشتر آشنا کند و زمینه کسب تجربه مستقیم را فراهم سازد. به این ترتیب، ممکن است در پایان یک دوره تحصیلی، معلم همچنان نتواند تشخیص دهد هر دانش آموز به کدام سبک یاد می گیرد. البته ضرورتی هم برای این کار نیست. مهم این است که معلم بتواند شرایطی را فراهم آورد تا هر دانش آموز با رویارویی در موقعیت های گوناگون، امکان انتخاب و قرارگیری در سبک یادگیری خود را داشته باشد و از این طریق یادگیری مؤثر و ماندگاری را تجربه کند. در این صورت می توان انتظار داشت دانش آموزان به مرور سبک های یادگیری خود را بشناسند.

منابع

- _آلن، ریچارد (۱۳۹۰) روش های یادگیری: نظریه ها و سبک های یادگیری در کلاس درس. ترجمه اسماعیل سعدی پور و طالب زندی. تهران: آوای نور.
- _سیف، علی اکبر (۱۳۹۸) روش های یادگیری و مطالعه. تهران: دوران.
- _شعبانی، حسن (۱۳۹۹) روش ها و فنون تدریس. تهران: سمت.

سبک های یادگیری به طیف وسیعی از نظریه های مورد اختلاف و بحث برانگیز اشاره دارد که به دنبال توضیح تفاوت ها در یادگیری افراد است. این نظریه ها این گزاره مشترک را دارند که می توان انسان ها را طبق "سبک" یادگیری طبقه بندی کرد، اما در نحوه تعریف، طبقه بندی و ارزیابی سبک های ارائه شده تفاوت دارند. یک مفهوم مشترک این است که افراد در نحوه یادگیری متفاوت هستند.

۱. سبک یادگیری دیداری:

اولین دسته از سبک های یادگیری را افرادی تشکیل می دهند که از طریق تصاویر مطالب را بهتر فرا می گیرند. این دسته از افراد علاقه بیشتری به نمودارها، جداول، و عکس ها دارند. افرادی که دارای یادگیری دیداری هستند معمولاً از راه نگاه کردن مطالب را بهتر یاد می گیرند. تماشای ویدیو های مربوط به درس در یوتیوب و سایت هایی از این دست معمولاً برای این افراد خوشایند تر از مطالعه متن کتاب است.

دانش آموزان بصری تند تند صحبت می کنند و بر روی کلمات خود دقت کافی ندارند. آنها بی صبر و حوصله هستند و تمایل به قطع کردن حرف دیگران دارند. آنها بیشتر از کلمات و جملات مرتبط با تصاویر استفاده می کنند. و با دیدن بهتر یاد می گیرند و به حافظه می سپارند.

۲. سبک یادگیری شنیداری:

دومین دسته از افراد، کسانی هستند که از طریق گوش مطالب را بهتر یاد می گیرند. حتماً خیلی وقت ها متوجه شدید که بعضی از دوستان شما با بلند خواندن درس یا حتی قافیه دادن به آن بهتر یاد می گیرند که البته این معمولاً برای اطرافیان بسیار آزاردهنده هست. پس می توان گفت سبک یادگیری آنها یادگیری شنیداری است. همه ما هم قطعاً این افراد را در اطراف خود دیده ایم (و شاید اصلاً خودمان یکی از آن ها باشیم). این دسته از افراد معمولاً بیشتر مطالب را در سر کلاس و در هنگام تدریس معلم یاد می گیرند. همچنین آن ها زمانی که در یک کنفرانس هم شرکت می کنند، بیشتر مطلب آن را به خاطر می سپارند.

۳. سبک یادگیری نوشتاری:

دسته سوم افرادی هستند که سبک یادگیری غالب شان یادگیری نوشتاری است به جای دیدن تصاویر یا شنیدن داستان دوست دارند تا متن کتاب را بخوانند. افراد این گروه با امتحان های کتبی احساس راحتی بسیار بیشتری می کنند. این دسته از دانش آموزان همیشه بهترین روش های تندخوانی و تقویت حافظه را با استفاده از متن بلد هستند.

برنامه های فرهنگی و پرورشی در مدارس

- استفاده کردن از افراد فرهنگی فعال و نخبه محلات و مساجد نزدیک به مدرسه

- بهره گرفتن از برنامه های فرهنگی و پرورشی مناسب پرداختن به هر کدام از این مسائل می تواند زمینه خوبی را برای پیش بردن برنامه های خود در مدرسه به وجود آورد.

حال به این موضوع می پردازیم که چه برنامه های فرهنگی و پرورشی را در مدارس ایجاد کنیم بهتر است؟

انواع مختلف برنامه های فرهنگی و پرورشی:

نمونه های از برنامه های پرورشی در مدارس جشن افتتاحیه و آغاز سال تحصیلی:

هنگامی که سال جدید شروع می شود از اولیاء و معلمان دعوت می نماییم و جشنی را با استفاده از چهره های هنری- ورزشی و علمی برگزار می کنیم و بهره گیری از یک مجری خبره در کار خودش نیز نیاز است.

برگزاری مراسم صبحگاه:

در آغاز صبح دانش آموزان، فعالیت های آموزشی و تربیتی روز خود را با تلاوت قرآن کریم، پخش سرود ملی و ورزش صبحگاهی آغاز می کنند.

برنامه های فرهنگی:

در مورد برنامه های فرهنگی باید از مشارکت خود دانش آموزان به نحو احسن استفاده نمود و از دانش آموزان توانمند در خواست کرد تا به مدیران و معاونان کمک کنند.

- مراسم های مختلف عزاداری و نوحه خوانی طبق تقویم سالیانه

- برگزاری مراسم گرامیداشت معلمان

- برگزاری جشن های باشکوه به مناسبت اعیاد مختلف و بزرگ ما مسلمانان (عید غدیر، عید قربان، عید فطر و ...)

معین ابراهیمی

(دانشجو کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید مفتاح شهر ری)

از آنجایی که در برخی از مدارس ایران توجه و پرداختن به موضوعات فرهنگی و پرورشی کمرنگ شده است، باید راهکارهایی را برای مدارس خود تدارک ببینیم تا بتوانیم بیشتر و بهتر زمینه های فرهنگی و پرورشی را برای دانش آموزان به وجود آوریم. از این طریق دانش آموزان ما رشد می کنند. همچنین باید استعدادیابی نیز داشته باشیم. مدیران، معاونان و معلمان نقش مهمی در برگزاری برنامه ها دارند.

حال با این سوالات مهم برخورد می کنیم که: چه راهکارهایی را می توانیم برای پرداختن بیشتر به برنامه های فرهنگی و پرورشی در مدارس پیشنهاد کنیم؟ چه برنامه هایی را در دو بخش فرهنگی و پرورشی می توانیم برای دانش آموزان تدارک ببینیم؟

راهکارهایی برای بهتر شدن بخش فرهنگی و پرورشی مدارس:

- توجه بیشتر نهادها و سازمان های آموزش و پرورش و تأکید به تمام مدیران مدارس برای انجام کار فرهنگی و پرورشی

- فعال بودن معاون پرورشی و فرهنگی دانش آموزان در مدارس و برنامه ریزی در جهت این امور

کتابخانه:

کتابخانه به عنوان یکی از مراکز مهم یاددهی-یادگیری دانش آموزان محسوب می‌شود. با حضور یک کتابدار متخصص بعد از عضوگیری از دانش آموزان علاقه‌مند در زنگ‌های تفریح از کتاب‌های موجود استفاده می‌گردد.

برگزاری نماز جماعت:

در هنگام ظهر دانش آموزان در نماز جماعت شرکت می‌کنند. نماز جماعت می‌تواند زمینه‌های رشد معنوی را در دانش آموزان پدید آورد و همچنین می‌تواند داستان‌های قرآنی، بیان احکام، هر روز یک مسابقه را درون خود جای دهد.

برگزاری مراسم زیارت عاشورا و دعای توسل:

هر هفته صبح‌های سه شنبه و پنج شنبه از دانش آموزان فعال خواسته می‌شود که در این مراسم شرکت کنند و صبحانه هم تدارک دیده می‌شود.

تشکیل گروه‌های دانش آموزی:

گروه‌های فرهنگی، تربیتی و گروه‌هایی نظیر شورای دانش آموزی، گروه تئاتر، گروه سرود، که این گروه‌ها پس از آموزش و مهارت و تمرین‌های فراوان در مسابقات منطقه‌ای و استانی نیز شرکت می‌کنند و حائز رتبه می‌شوند. اگر گروهی فعال بود، برای آن گروه استاد می‌آوریم که بیشتر پیشرفت کنند.

فعالیت‌های قرآنی:

- شرکت در مسابقات قرآن منطقه و استان تهران و کسب رتبه‌های برتر قرآنی در سطح منطقه
- برگزاری و حضور دانش آموزان در رشته‌های مختلف دیگر مانند: نهج البلاغه، صحیفه سجاده و مفاهیم قرآن و احکام به زبان ساده.

اردوها و بازدیدها:

در جهت شادابی و مشارکت بیشتر دانش آموزان اردوهایی در نظر گرفته می‌شود. مانند بازدید از مراکز صنعتی، علمی، پژوهشی، مذهبی، نمایشگاه کتاب، رفتن به موزه ... و

این نوع اردوها می‌تواند نوعی تدریس گردش علمی هم برای دانش آموزان باشد.

گردش علمی یا فعالیت تجربی خارج از مدرسه کاری است عملی که خارج از کلاس، در آزمایشگاه، جنگل، حیاط مدرسه، کتابخانه و... انجام می‌شود. انواع گردش علمی: ۱. کوتاه مدت و سریع. ۲. یک یا دو ساعته. ۳. گردش علمی روزانه. ۴. گردش علمی هفتگی.

مورد بعدی مسابقات مختلف برای رشد و شکوفایی استعدادها دانش آموزان است. مسابقات نقاشی، خط، شعر، داستان‌نویسی، حفظ قرآن کریم، روزنامه دیواری و... که دانش آموزان بعد از کسب رتبه در مدرسه می‌توانند در منطقه و کشور هم شرکت کنند و حائز مقام شوند.

مسابقات ورزشی:

برگزاری مسابقات فوتبال درون مدرسه‌ای توسط معلم ورزش یا معاون پرورشی که استعدادهای فوتبالی بچه‌ها می‌تواند در این زمینه پیدا شود و از آنها حمایت شود. تمام این موضوعات فرهنگی و پرورشی باید با کمک خود دانش آموزان و اولیاء آنها صورت گیرد که باعث شود دانش آموزان با مسئولیت‌های مختلف آشنا شوند و از نظر اجتماعی نیز رشدهای چندانی داشته باشند.

نتیجه‌گیری:

از آنجا که معلمان در زمینه فرهنگی فعالیت می‌کنند و به نوعی حرفه‌ای تمام معلمان فرهنگی است، باید تمام تلاش خود را انجام دهند و به مدیران و معاونان در این زمینه کمک کنند و خودشان هم پیشنهادهایی ارائه دهند. معلمان باید دانش آموزان را برای شرکت در برنامه‌ها تشویق کنند، جلساتی را با اولیاء آنها ترتیب دهند و آنها را راهنمایی کنند.

پس می‌توان گفت: برنامه‌های فرهنگی و پرورشی برای پیشرفت مدرسه و جایگاه علمی و فرهنگی مدرسه، پیشرفت و شکوفایی استعدادهای دانش آموزان، درگیر کردن اولیاء توانمند با موضوعات فرهنگی و پرورشی و ... می‌باشد. تمام مدارس اگر می‌خواهند پیشرفت کنند باید به این مسائل مهم پردازند.

منابع

مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس)، دکتر حسن شعبانی، انتشارات سمت

پناهگاه کودک و نوجوان است. اهمیت کتاب وقتی روشن تر می شود که بدانیم اگر عشق به مطالعه از کودکی در انسان پدید نیاید و مطالعه به یک نیاز معنوی در زندگی او تبدیل نشود، ذهن او در جوانی تهی خواهد بود و آن وقت است که سادگی و بی تجربگی جوانی، راه را برای نفوذ بدی ها باز می کند و گوشه های زشت طبیعت انسان آشکار می شود.

سعادت فرد و جامعه در گرو احساس مسئولیت نسبت به نسل آینده است. پدر و مادرها و آموزگاران که درک درستی از وظایف خود برای بنای زندگی آینده کودکان دارند، ایجاد عادت به مطالعه و انگیزه ی خواندن را راهی غیر مستقیم برای پاسخ به نیازهای روحی و پر کردن خلاء موجود در زندگی کودک امروزی می دانند و از این راه به پرورش نسل آینده می پردازند.

از همین رو قصد داریم تعدادی از کتاب های کودک و نوجوان که می توانند مفید واقع شوند را در این قسمت بیان کنیم.

ترویج کتابخوانی میان کودکان و نوجوانان، به معنای تلاش برای علاقه مند کردن آن ها به مطالعه و ایجاد عادت به مطالعه به عنوان یک برنامه ی روزانه است. توسعه و ترویج کتابخوانی در دهه های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ (۱۳۵۰-۱۳۶۰) مورد توجه یونسکو قرار گرفت و اکنون از موضوع ها و دغدغه های بزرگ کشور های در حال توسعه است. پژوهش های یونسکو جایگاه مهم کتابخوانی و اهمیت آن را برای توسعه ی اقتصادی کشورها روشن ساخته است.

ترویج کتابخوانی موضوعی چند وجهی است و شامل سطح خرد و کلان است. اگر از سطح کلان به آن نگاه کنیم، راهبردی ملی و نیازمند توجه و برنامه ریزی برای حلقه های گوناگون کتاب و کتابخوانی است. این حلقه ها شامل تألیف، نشر، برپایی و تجهیز کتابخانه های عمومی و ... است. یک سوی این حلقه، دسترسی به کتاب های مناسب و ارزان و سوی دیگر آن، ایجاد انگیزه برای کتابخوانی است.

اگر از سطح خرد به کلان حرکت کنیم، باید کتابخوانی را از خانواده شروع کرد، زیرا بنیادهای عادت به مطالعه در خردسالی و نخست در خانواده شکل می گیرد و سپس در آموزشگاه ها و با همکاری مربیان و ...

چرا ترویج کتاب خوانی اهمیت دارد؟

دوران، دوران جهانی شدن و انفجار اطلاعات است. کودکان و نوجوانان با حجم عظیمی از اطلاعات که به شکل غیر فعال دریافت می کنند، روبه رو هستند. برای کودک امروزی فضا و امکانات کافی برای استقلال فکری وجود ندارد، امکان آشنایی حسی با طبیعت یا نیست یا کم است، بازی ها بیشتر آماده اند و کودک مانند گذشته هنگام بازی، نظم پذیری، سازمان دهی، اداره کردن و اداره شدن از سوی دیگران و مهارت تصمیم گیری را نمی آموزد. بنابراین، به دنبال دستیابی به گونه ای استقلال درونی است.

کودک امروزی خیلی زود دنیای کودکی را ترک می کند، پرده از رازها برایش کنار می رود و احساس دانستن همه چیز، تمام احساس شگفتی و کنجکاوی ای که او را به سوی علم و خلاقیت راهنمایی کند، راه را برای پیشرفت های بیشترش می بندد. این بی تفاوتی ناشی از دانستن همه چیز، برای زندگی او زیانبار است. تلاش خانواده ها و مربیان و آموزگاران، از مهد کودک تا دبیرستان، در انباشت اطلاعات علمی در ذهن کودکان و نوجوانان از یک سو، و نقش کامپیوتر و دنیای مجازی از سوی دیگر، ارتباط کودکان و نوجوانان را با دنیای واقعی، به ویژه جامعه ی انسانی محدود کرده است. آن ها که به وضعیت زندگی و نیازهای کودک و نوجوان امروزی آگاهی دارند، می دانند که کتاب امن ترین

در انتها قصد داریم یک سری نکات مهم در ارتباط با کتابخوانی برای کودکان را بیان کنیم.

نکات مهم کتابخوانی برای کودکان

۱. کتابخوانی برای کودکان در هر زمان و مکانی ممنوع

کودک شما خسته است و دوست دارد بخوابد یا زمان دیدن کارتون مورد علاقه او است و شما کتابی در دست دارید و اجبار می کنید که به حرف شما گوش دهد! این روش سبب تنفر از کتاب می شود بنابراین بگذارید کودک خود تصمیم بگیرد که چه زمانی برای او کتاب بخوانید.

۲. کتابخوانی برای کودکان پیش از خواب شب

از گذشته تا به امروزه کودکان علاقه زیادی به شنیدن قصه پیش از خواب دارند بنابراین داستان های کوتاه و جذاب را انتخاب کنید و زمانی که کودک در رختخواب است برای او بازگو کنید با قصه گویی برای کودک او می تواند خواب آسوده تری داشته باشد.

۳. در انتخاب کتاب دقت کنید

کتابی که شما را خوشحال می کند و برای شما جالب است ممکن است از نظر کودک شما بی معنی به نظر برسد پس سعی کنید به سراغ کتابی بروید که اولاً با شرایط سنی کودک شما سازگار باشد و ثانیاً با روحیات و سلیقه او همخوانی داشته باشد. اگر کودک شما علاقه ای به شنیدن شعر ندارد به سراغ کتاب های داستان بروید.

۴. در مسیر کتابخوانی برای کودکان با او همراه باشید

کودکان دوست دارند برخی از کاراکترها را به خود نسبت دهند و چه خوب است که شما هم در این مسیر با او همگام باشید و اجازه دهید که کودک با شما راحت باشد.

۵. به او نگویند اگر کتاب نخواند بی سواد و بدبخت است

استفاده از جملات منفی سبب می شود کودکان با ترس زیادی بزرگ شوند و در این زمینه مشکلات زیادی ایجاد می شود بنابراین کتاب خوانی برای کودکان یک انتخاب است و اگر کودک با هر یک از تکنیک های موجود باز هم علاقه ای به کتاب خوانی نداشت بهتر است از سایر روش های فرهنگی استفاده کنید و او را سرزنش نکنید.

نمونه هایی از کتاب های کودک و نوجوان (ایرانی و خارجی)

۱- کتاب اژدهای عینکی کله آره ای (حمید ابادری)

۲- مجموعه قصه های خوب برای بچه های خوب (مهدی آذریزدی)

۳- کتاب موزی که می خندید (حمیدرضا شاه آبادی)

۴- کتاب خوراک زرافه با سالاد لاک پشت (رضا دالوند)

۵- کتاب مربای شیرین (هوشنگ مرادی کرمانی)

۶- آنی شرلی (ال. ام. مونتهگمری)

۷- ارباب حلقه ها (تالکین)

۸- یک شب فاصله (جینفر ای. نیلسن)

۹- نحسی ستاره های بخت ما (جان گرین)

۱۰- بابا لنگ دراز (جین وبستر)

۱۱- احتیاط! خطر حمله موش ها (سید علی شجاعی)

۱۲- ماهی سیاه کوچولو (صمد بهرنگی)

۱۳- طعم سیب زرد (ناصر یوسفی)

۱۴- سروته یک کرباس (محمد علی جمالزاده)

۱۵- یکی بود یکی نبود (محمد علی جمالزاده)

۱۶- یادبادک باز (خالد حسینی)

۱۷- هری پاتر و سنگ جادو (جی. کی. رولینگ)

۱۸- چتر تابستان (لیزا گراف)

۱۹- فعلا خوبم (گری دی اشمیت)

۲۰- شازده کوچولو (آگروپری)

۲۱- میدگارد (احمد رضا صالحی)

۲۲- دروازه مردگان (حمیدرضا شاه آبادی)

۲۳- مزرعه حیوانات (جورج اورول)

۲۴- آلیس در سرزمین عجایب (لویس کارول)

۲۵- سفرهای گالیور (جانانان سوئیفت)

۲۶- مری پاپینز (پی. ال. تراورس)

۲۷- مدیر مدرسه (جلال آل احمد)

۲۸- قلعه متحرک (دایانا واین جونز)

۲۹- چارلی و کارخانه شکلات سازی (رولد دال)

۳۰- جنگی که نجاتم داد (کیمبرلی بردلی)

۳۱- جزیره گنج (رابرت لوئیس)

۳۲- دنی قهرمان جهان (رولد دال)

۳۳- درخت آرزو (کاترین اپلگیت)

۳۴- آرزوهای بزرگ (چارلز دیکنز)

۳۵- کشتن مرغ مقلد (هارپر لی)

گاهنامه فرهور ۲

با محوریت موضوع دانش آموز

مَنْ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَعَمِلَ بِهِ وَعَلَّمَ لِلَّهِ دُعَىٰ
فِي مَلَكَوَتِ السَّمَاوَاتِ عَظِيمًا فَقِيلَ:
تَعَلَّمَ لِلَّهِ وَعَمِلَ لِلَّهِ وَعَلَّمَ لِلَّهِ

هر کس برای خدا دانش
بیاموزد و به آن عمل کند و
به دیگران آموزش دهد، در
ملکوت آسمان ها به بزرگی
یاد شود و گویند: برای خدا
آموخت و برای خدا عمل
کرد و برای خدا آموزش داد.

(الذریعه الی حافظ الشریعه، شرح
اصول کافی، ج ۱، ص ۵۶)

